

Новітня історіографія причин, перебігу та наслідків польсько-української війни 1918–1919 років

Аналізуються праці істориків, присвячені польсько-українській війні 1918 – 1919 років, її причини, хід та наслідки. Виокремленні питання, що потребують подальших досліджень.

Ключові слова: історіографія, дослідження, українсько-польські взаємини.

Серед ключових проблем новітньої історіографії українсько-польських взаємин важливе місце посідає польсько-українська війна 1918 – 1919 років, під якою розуміють збройний конфлікт між Польською державою і Західно-Українською Народною Республікою. Дослідницький інтерес до цієї проблеми не згасає впродовж багатьох десятиліть, оскільки саме в цей період, з одного боку, поляки та українці відновлювали національну державність, а з другого, був започаткований новий етап польсько-українського протистояння, зумовлений агресивною політикою Польщі щодо західноукраїнських земель, де розгорнувся масовий національно-державницький рух. Питанням причин збройного конфлікту, його переростання у війну, аналізу її перебігу та наслідків присвячена численна література, однак її належний історіографічний аналіз досі відсутній. Мета пропонованої статті полягає в тому, щоб простежити процес нагромадження знань про причини, перебіг та наслідки польсько-української війни осені 1918 – літа 1919 років, при цьому основна увага звернута та новітню українську історіографію.

Переважає більшість українських істориків сходяться на тому, що польсько-українська війна 1918 – 1919 років була наслідком тривалої міжетнічної конфронтації, яка особливо загострилася в умовах розпаду Австро-Угорської імперії і створення на її уламках низки незалежних національних держав, у тому числі Другої Речі Посполитої та Західно-Української Народної Республіки. Як справедливо відзначив О.Красівський, в польсько-українських стосунках у Галичині в 1918 – 1919 роках простежується певна еволюція негативізму у ставленні польських політичних сил до України, а українських – до Польщі. Головна причина війни полягала в різному баченні політиками територіальної приналежності Галичини та Волині. Українські політики вважали, що Українська держава повинна створюватися на землях, де більшість населення є українським, а польські політичні провідники виходили з того, що Польща

має бути відновлена у межах Першої Речі Посполитої. Примирення цих політичних програм унеможлилювалось їхньою негнучкістю, особливо з боку польської сторони, яка ґрунтувалася на «історичних» правах, а не на аналізі реальної ситуації.

Українська історіографія пов'язує початок воєнної конфронтації з подіями осені 1918 року, апогеєм яких стало збройне повстання у Львові, що поширилося на всю Східну Галичину, переросло в національно-демократичну революцію і вилилося в проголошення ще однієї української держави – Західно-Української Народної Республіки. Саме в ніч на 1 листопада українські військові роззброїли австрійські та угорські підрозділи, поліцію, захопили головні установи Львова – вокзали, пошту, намісництво, магістрат. Висвітлюючи ці події О.Красівський наголошує, що вони мали об'єктивні причини і носили характер революційного вибуху [1,77]. За Тимчасовим основним законом, прийнятим 13 листопада, до Західно-Української Народної Республіки увійшли майже всі українські етнографічні землі, що перебували під управлінням Австрії. Влада мала належати всьому українському народові, що обирає своїх представників до Установчих Зборів ЗУНР на основі загального, рівного, таємного голосування.

М.Литвин переконливо показав, що українські повстанці добре обдумали план дій, вони застали поляків зненацька і на перших порах утримували ініціативу. Однак розгубленість поляків не була тривалою. Вони розпочали мобілізацію своїх сил на боротьбу з українською владою. Активізувалось польське населення Львова, насамперед молодь [2,78]. Польські політики не примирилися з тим, що українськими землями в Галичині, Холмщині, Підляшші та Поліссі розпоряджалася самостійна українська держава, а тому вирішили за допомогою сили захопити ці землі та розпочали війну із ЗУНР. Саме тут криються причини, через які, на думку Б.Зубенка, розпочалася війна, котра обійшлася великими жертвами для обох народів [3,40–41]. Автор звертає увагу на те, що саме польські військові організації, а не українські, вдалися до застосування сили. Вони підняли у Львові збройний путч проти української влади ще 1-го листопада 1918, а польська держава негайно вислала на допомогу заколотникам великі військові формування. Л.Зашкільняк та М.Крикун у праці «Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів» наголошують, що воєнні дії за Львів поляки розглядали як вияв польської національної традиції, як символ польського патріотизму [4,450]. Полякам сприяли дві важливі обставини. По-перше, вони склали більшість у двохсоттисячному Львові, польське населення якого, часто навіть жінки і діти, не тільки підтримували своїх бойовиків та надавали їм допомогу, але й самі брали участь у вуличних боях. По-друге, полякам вдалося швидко сконсолідувати різні політичні та військові угруповання в місті, навіть ті, які раніше протистояли одне одному.

Сучасні історики, що досліджують історію Польщі, обстоюють думку, що однією з причин війни було загострення конфлікту в селі в період з осені 1917 – до осені 1918 років, який виник між українськими селянами і польською шляхтою, кожна зі сторін якого по-різному трактувала сутність

вітчизни [5,193]. Важливим каталізатором польсько–українського конфлікту був споконвічний «голод на землю» в українському селі [5,190].

У новітніх працях істориків розгортання польсько–української війни пов'язується з процесом встановлення влади ЗУНР, її поширенням у різних містах Східної Галичини, Буковини і Закарпаття. З праць польських істориків стає очевидним, що польські політичні сили, відновлюючи Польську державу, заздалегідь готувалися до можливих воєнних дій за «східні креси». Як зазначив М.Козловський, основу створюваних збройних формувань Польщі на західноукраїнських землях склали осередки Польської організації військової, Польського допомогового корпусу, Польських військових кадрів [6,130].

С.Макарчук переконливо показав, що проголошення ЗУНР, її збройний захист справили потужний вплив на формування національної свідомості українців, свідченням чого став міжвоєнний період. Перебуваючи у складі Польської держави, значна частина українського населення продовжувала боротьбу за відновлення власної державності. Незважаючи на внутрішні протиріччя та розрізненість тактики, антипольський рух охоплював щоразу ширші верстви українського населення і демонстрував дедалі більшу консолідацію у боротьбі за державність.

У контексті досліджуваної теми окремого розгляду заслуговує вже згадана ґрунтовна монографія М.Литвина про польсько–українську війну, побудована на численних українських й польських документах. У ній звернута увага на те, що в УРСР проблема польсько–української війни спеціально не розроблялася, бо не визнавався сам факт «законності» ЗУНР і УНР [2,19]. Автор докладно висвітлив політичні й військові аспекти війни, вказавши, як основну її причину, на небажання польських політичних кіл погодитися з правом українського народу на самовизначення і створення самостійної держави на теренах, де він становив більшість [2,19]. Він, як і більшість українських дослідників, характеризують війну як національно–визвольну проти агресії Польщі на захист незалежної суверенної ЗУНР, що стала правонаступницею державницьких традицій Київської Русі і Галицько–Волинської держави на цих теренах. Цим пояснюють її народний характер, участь у ній на боці Української Галицької Армії національних меншостей – німців, євреїв, угорців, навіть поляків, частина яких визнала громадянство української держави. Саме завдяки її справедливому характеру до лав армії влилося не менше 125 тис. вояків, більшість з них – добровільно. Тож польсько–українська війна відчутно вплинула на розвиток національної свідомості, дала могутній поштовх зростанню патріотизму серед широкого загалу українського суспільства, особливо серед молоді.

Протилежних поглядів щодо характеру польсько–української війни дотримуються польські історики. У працях міжвоєнного часу провадилась думка про те, що польсько–українська війна носила місцевий характер. Українці, на їх думку, мали на своєму боці більшість населення та історію, а за поляками стояла сильніша господарська, стратегічна і культурна спадщина. Отже, вважали вони, то була братовбивча війна, яка завдала великих втрат обом народам. Але значна частина праць польських авторів,

у тому числі мемуари воєначальників та інших часників тих трагічних подій, стверджують, що Польща та її збройні сили обстоювали історично польські «креси» і що перемога в тій війні – «історична справедливість». При цьому вони забувають, що прикарпатські землі були насильно приєднані до Польської держави у ХІУ ст.

Все ж, не дивлячись на різні думки щодо причин війни, українські історики одноставно наголошують на тому, що представники польської «народової демократії» були головними ініціаторами ведення активних наступальних дій під час польсько–української війни, спрямованих на приєднання західноукраїнських земель до Польщі. Виправдовуючи політику експансії в Східній Галичині, ендеки (народні демократи) заявляли, що «галицькі українці ніколи не мали власної національної політики», а «керівники східногалицького українізму ... не були нічим іншим як експозитурою берлінсько–віденського імперіалізму» [7,64].

Аналіз листопадових боїв у Галичині дав змогу історикам прийти до висновку, що польсько–українська конфронтація набула характеру партизанських дій, а відтак переросла у справжню маневрову війну. Дослідники приділяють велику увагу самому ходу воєнних операцій, зокрема, першої фази війни (листопад–грудень 1918 р.), боям за Львів, Перемишль, Дрогобич, Самбір та ін., створенню Української Галицької армії (УГА). З–поміж битв другої фази війни (січень–лютий 1919 р.) історики виділяють «Вовчухівську операцію», а також бої за контроль над залізницею на відривку Городок–Судова Вишня. Аналіз третього етапу війни (травень – липень 1919 р.), ведеться, головним чином, навколо Чортківської операції, боїв за Львів і Тернопіль, Станіслав. Вони наголошують на спробі польського командування залучити місцевих поляків до воєнних дій, створити з них збройні групи так званої самооборони. Цілком очевидно, що якби військова та політична еліта обох держав знала про наслідки «непотрібної війни», як її назвуть польські історики, результатом якої були 10 тисяч жертв поляків і 15 тисяч українців, більшість спірних питань можна було вирішити невдовзі після початку військової боротьби [5,230].

У ході польсько–української війни мали місце періоди перемир'я, ініціаторами яких з тактичних міркувань здебільшого виступали поляки. Так, перша пропозиція про переговори надійшла від поляків 1 листопада, коли вони ще не отямилися від раптових дій українських воїнів, наголосив

О.Красівський [1,79]. Польські представники погоджувалися тимчасово, до рішення мирного конгресу, визнати українську державну владу, видати відозву до свого населення та досягнути порозуміння між супротивниками. Однак, коли 2 листопада розпочалися переговори й ініціатива перейшла до польських військових формувань, польські представники заявили, що не мають повноважень вирішувати визнання влади Української Національної ради на проголошеній нею території, оскільки вони належать до компетенції уряду у Варшаві.

Аналогічного погляду дотримується й Б.Зубенко. На його думку, поведінка німецьких та московських військ в Галичині під час першої світової війни в порівнянні з поведінкою польських жовнірів та легіонерів була

ангельською. «Польські вояки не лише грабували, що попало, а свідомо люто мучили мирне населення; мучили при обушках та арештах, і просто при випадкових зустрічах» [3,43]. В результаті воєнних дій, Західно-Українська Народна Республіка опинилася в тяжкому політичному та військовому становищі. З одного боку, Радянська Росія, з іншого – Річ Посполита, за якою стояли сильні європейські держави, обидві одночасно прикладали зусиль для загарбання українських земель.

Новітня українська історіографія, спираючись на різноманітні джерела, засвідчує, що подальше існування Західно-Української Народної Республіки було можливим лише за умов примирення УНР з Польщею. Проте, на думку В.Голубка та Б.Гудя, справа налагодження відносин між УНР та Польщею впиралася у проблему Східної Галичини і Західної Волині, які, на думку державних чиновників II Речі Посполитої, мали стати невід'ємною складовою частиною відроджуваної Польської держави. З огляду на катастрофічне військово-політичне становище українська сторона змушена була першою зробити крок до порозуміння. Однак керівництво ЗУНР не могло погодитися на укладання перемир'я на невигідних для української сторони умовах в обмін на визнання ЗУНР Антантою і допомогу для боротьби з Радянською Росією, тому перемир'я так і не було досягнуто.

Натомість, М.Литвин у дослідженні «Українсько-польська війна 1918 – 1919 рр.» чітко висловлює думку про те, що «загальна політична та військова ситуація та господарська розруха вимагали термінових заходів керівництва УНР для прориву з міжнародної ізоляції. Найперспективнішим був шлях зближення з Польщею. З-поміж діячів Директорії це добре усвідомлював С.Петлюра. Він передбачав через Варшаву порозумітися з Антантою й у такий спосіб вирватися з міжнародної ізоляції, отримати ефективну воєнно-політичну поміч» [2,306–307]. Цю думку підтримують й інші українські історики, зокрема В.Голубко та Б.Гудь, які також вважають можливим порозуміння УНР з Польщею: «Причина полягала у розгортанні чергової агресії більшовицької Росії проти незалежної Української держави, метою якої було здобути хліб для голодуючих російських міст і перенести вогонь «світової комуністичної революції» у Західну Європу» [8,13].

Досліджуючи історію польсько-української війни, історики намагалися дати їй періодизацію. На нашу думку, найбільш вдало зумів її визначити М.Литвин, який спирався на значну масу джерел та літератури. Загалом, в польсько-українській війні історики виділяють декілька етапів. Перший розпочинається з проголошенням ЗУНР та тривав всього 22 дні – до захоплення Львова поляками. Він характеризувався територіальними домаганнями супротивників. Адже кожна із воюючих сторін намагалася відстояти свої етнічні чи історичні землі. Дослідники цієї проблеми акцентують увагу на постійних перемир'ях, які неодноразово призупиняли польсько-українську війну. Вони характеризувалися обоюстороннім накопиченням бойових сил, боротьбою за оволодіння стратегічно важливими районами, пунктами і містами, усталенням лінії фронту, яка утримувалася

майже без змін увесь період львівських боїв. Бойова ініціатива під час першого етапу війни, на думку М.Литвина, належала полякам [2,54].

У ході воєнних дій Українська Галицька Армія не змогла відстояти Львів. Втрата столиці підірвала авторитет молодій українській державі на міжнародній арені й вкрай негативно відбилася на морально-психологічному стані армії та народу. Відтепер, відзначив М.Литвин, головним сенсом польсько-української війни став не захист державних кордонів республіки, а боротьба за повернення Львова. Що ж до Польщі, то вона перемогою свого війська у Львові підняла насамперед власний престиж перед Антантою, яка беззастережно зробила ставку на сильнішого: протягом польсько-української війни не просто надавала допомогу полякам, а практично забезпечила їм перемогу. Цей факт із задоволенням підтверджують польські історики й з сумом – українські.

Можна погодитися з думкою М.Литвина, що однією з головних причин невдачі операцій першого періоду війни для ЗУНР стала замала кількість війська, брак вишколеного резерву Начальної команди, здатного переломити перебіг бою, або розвинути його успіх. Бракувало й досвідчених командирів, тим часом як у поляків старшинського складу було вдосталь, причому досить кваліфікованого [2,88].

Другий етап війни пов'язаний з втручанням у її хід Антанти і Москви. Вчені підкреслюють, що саме на цьому етапі для Заходу постала необхідність організації надійного захисту Європи від більшовицької експансії. Оволодіння залізницею Перемишль–Львів, що вирішило долю галицької столиці – супротивник зосередив головні воєнні зусилля на стратегічних флангах – польсько-українського фронту – Рава–Руській і Хирові, великих комунікаційних вузлах Східної Галичини. М.Литвин звернув увагу на те, що у ході війни польське командування, на відміну від українського, надавало великого значення Перемишлю як ключовому і надзвичайно важливому стратегічному пункту польсько-українського фронту, тому швидкими темпами нарощувало тут військові сили [2,225].

Характерні для другого етапу війни економічна руїна, політична і соціальна нестабільність, невизначеність кордонів – це все підштовхувало й Директорію до укладення військово-політичного договору із ЗУНР і об'єднання Галицької та Наддніпрянської армій проти агресорів. 22 січня 1919 року було оголошено Акт Злуки, за яким ЗУНР отримала назву Західна Область Української Народної Республіки.

На третьому етапі загроза більшовизму для Європи стала реальною, Захід остаточно зробив вибір на користь Польщі. «Охоплена полум'ям громадянської війни Україна вважалася ненадійним союзником у протибільшовицькій боротьбі. Отож національні інтереси українців були принесені в жертву задля побудови надійного антикомуністичного бар'єру на сході Європи» [2,392]. Основною метою третього етапу війни було створення плану операції, що мала б на меті визволити Львів (так звана Вовчухівська операція). Пріоритетним завданням зазначеної операції було пере різання сполучення Перемишля зі Львовом. У такий спосіб, на думку керівництва УГА, Львів мав би опинитися у повній блокаді. Проте, цей задум не вдалося реалізувати у воєнний час.

На жаль, українські політики і військові воєнну ситуацію на фронті оцінювали надто обнадійливо. Українські провідники беззастережно поклалися на Антанту, на мирні переговори в Хирові, а отже, не вважали за доцільне повністю зосередитися на зміцненні Збройних Сил та приготуванні до нових битв за незалежність. Керівництво ж Польщі, навпаки, не впадало в ейфорію з нагоди наслідків операції й поступово перехопило ініціативу на фронті. В останні дні травня командування УГА намагалося зберегти армію, тому відступали майже без належного спротиву. Водночас галичани зазнавали не лише великих матеріальних втрат, але й потрапляли в полон до поляків. Проте, закінчення Вовчухівської операції не означало закінчення війни.

Ось чому в подальших дослідженнях, на нашу думку, варто було б звернути більше уваги на Чортківську операцію, адже відомо, що під час українського наступу польське військо опинилося у несприятливих умовах. Війська галицької армії зуміли зайняти Чортків – важливий стратегічний пункт і вузол комунікацій на Галицькому фронті. «Наступ на Чортків і зайняття його були світлою нашою перемогою, що додала сильного духа і віри нашому стрілецтву у власні сили», – зазначав учасник тих подій сотник П.Мигович [2,373]. За чортківську перемогу отримали відзначення багато старшин і стрільців, що не часто траплялося у практиці. Згодом від поляків було визволено Тернопіль і головні воєнні сили зосередились у районі Бережан, де польське командування утворило найсильніше угруповання, а його взяття стало вагомим успіхом УГА.

За М.Литвином, чортківська операція була останньою відчайдушною спробою Галицької армії визволити окуповані землі і врятувати незалежність ЗУНР. Невдалий фінал операції визначили ті обставини, які й зумовили загальну поразку галичан у війні. На думку автора, можна виділити й четвертий етап війни, завершальний, для якого характерним було поступове налагодження стосунків між УНР та Польщею на рівні їх керівників: Юзефом Пілсудським та Симоном Петлюрою.

Антибільшовицька політика Антанти об'єктивно сприяла українсько–польському порозумінню, оскільки не підлягало сумніву, що відновлення «великої Росії» не лише виключало можливість існування самостійної Української держави, але й ставило під сумнів незалежність Польщі і було загрозою для Європи. На підтвердження поглядів сучасних українських істориків М.Литвин процитував слова С.Петлюри: «Польща і Україна мають спільні зовнішньополітичні інтереси. Брак тісного союзу між Польщею та Україною завдає шкоди обидвом державам у їх становищі». Отже, стає очевидною необхідність повного порозуміння між арміями сусідніх держав [2,308–309].

Дещо іншої думки дотримується І.Дерев'янка, який вважає, що спроби українських дипломатів нормалізувати відносини з Польщею ціною незначних територіальних поступок лише затягували українсько–польські переговори. Але жорстка і непоступлива позиція польської сторони щодо Східної Галичини та земель Волині змусила українську місію визнати ці території за Польщею [7,64].

Цілком справедливо піддав критиці політику поляків О.Красівський: «Відновивши свою державу, поляки відмовили в такому ж праві українцям із Східної Галичини. Спроби польсько–українських домовленостей не могли привести до широкомасштабних переговорів, які визнали б існування ЗУНР. Поляки виходили з того, що Східна Галичина – інтегральна частина польської держави і йшла на переговори тільки в критичні для неї моменти з метою, щоб виграти в часі й отримати воєнну допомогу» [1,102–103]. Отже, перемога поляків означала ліквідацію Української держави та всупереч волі місцевого населення включення українських територій до складу Другої Речі Посполитої.

Як зазначають сучасні історики, міжнародна ситуація навесні 1919 р. склалася на користь Польщі. Поляки заикали Найвищу Раду Антанти проханнями про негайну допомогу, лякали Захід загрозою ЗУНР. Ю.Пілсудський знову і знову благав Францію перекинути до Польщі «блакитну» армію генерала Ю.Галлера, який отримав завдання опрацювати план завершальної операції польсько–української війни.

Після восьми місяців війни та в умовах безперервних боїв українці виснажених частин Армії УНР проти переважаючих сил Червоної Армії 5 червня у Львові розпочалися польсько–українські мирні переговори. В.Голубко та Б.Гудь оцінили проведення переговорів з представниками уряду, який перебував на грані остаточної поразки, як факт того, що польські політики нарешті усвідомили, яку загрозу для Польщі становила можлива військова катастрофа УНР [8,23]. Це означало, що більшовицька Росія дістала б можливість впритул наблизити свою достатньо сильну армію до східного польського кордону. Таким чином створювалася досить сприятлива ситуація для безпосереднього вторгнення більшовиків у Східну Галичину або ж для укладення ними військової конвенції з керівництвом ЗУНР проти Польщі.

Б.Зубенко влучно зауважив, що незважаючи на те, що Галичина перейшла у верховне розпорядження держав Антанти, фактично її окупувала Польща. Втрата Україною Галичини означала знищення самих підвалин, на яких могла бути збудована самостійна українська держава в добі після першої світової війни [3,42].

Для того, щоб в повій мірі досягнути трагічності подій тих далеких років історики мають ширше звертатися до свідчень їх безпосередніх учасників. На цьому наголосив відомий дослідник українсько–польських відносин першої половини ХХ ст. О.Карпенко, адже «вони зберегли живе дихання того часу і містять велику кількість різноманітного джерельного матеріалу, згодом втраченого. І хоча ці публікації мають певні недоліки, бо являють собою напівспогади–напівдослідження, все ж їх значення важко переоцінити, оскільки йдеться про праці відомих політичних діячів, які були в центрі подій і здійснювали керівництво ними» [9,77].

Одним з небагатьох сучасників тих подій був М.Омелянвич–Павленко, який в ті часи зумів досить влучно характеризувати скрутне становище в Галичині: «На мою думку, стратегічне положення в Галичині в листопаді 1918 р. було одне, у січні 1919 р. друге і нарешті цілком відмінне у березні 1919 р., коли вже далось відчуття наслідки неприйняття

нами умов Антанти. У листопаді 1918 р. 40–мільйонна Україна стала до бою проти 17–мільйонної Польщі, яка не мала спокою на всіх ділянках. У січні 1919 р. не приходилося вже надіятися на допомогу з великої України, а навпаки треба було думати про поміч Галичині урядові УНР. Крім того, слід відмітити швидкий зріст державної зорганізованості Польщі та зручність її дипломатів, що зуміли обернути політичні обставини на користь собі. Що ж до березня 1919 р., то приходиться говорити не про двобій порівнюючи малої Галичини з Польщею, а про боротьбу Галичини з Антантою» [10,101].

Історики розглядають січень, лютий і березень 1919 р. як період, коли на українсько–польському фронті боротьба досягла кульмінаційного моменту. Фактично двобій між ЗУНР і Польщею підходив до завершення. Пізніша доба стала боротьбою молоді Республіки з могутньою Антантою, бо й самі польські війська проголошувалися військом Антанти. Протягом восьми місяців і сімнадцяти днів точилися запеклі бої на фронтах, які принесли численні біди двом народам–сусідам. Війна ще більше поглибила неприязнь, породила ненависть між поляками і українцями, яка коренилася в минулому столітті і досягла апогею в трагічних подіях періоду Другої світової війни.

На думку М.Литвина, поляки намагалися зберегти за собою всю Галичину, вважаючи її своєю територією, втрата якої дорівнювала б національній катастрофі; натомість українці ждали поділу цієї провінції по етнічних кордонах, зокрема відокремлення української Східної Галичини [2,390].

Війну 1918 – 1919 років українці програли. А чи виграли її поляки, заклавши у підмурівки молоді Другої Речі Посполитої складний клубок міжнародних протиріч? А чи стало спокійніше Заходу, який улітку так і не наважився винести юридичного вердикту загарбанню Східної Галичини і Волині? Не прийнявши під час роботи Паризької мирної конференції формального рішення про державну належність цих українських земель, керівники Антанти і США фактично визначили їх долю.

Отже, аналіз новітніх надбань історіографії польсько–української війни 1918 – 1919 років дає підстави для висновку про те, що в ній з достатньою повнотою досліджено причини збройного конфлікту, процес його переростання у кровопролитну війну, характер і масштаби бойових дій, їх етнополітичні наслідки для обох народів. Більшість українських істориків сходяться на тому, що природне право західних українців відновити свою державність і об'єднатися з Українською Народною Республікою було вкрай вороже сприйняте польським політикумом, який розцінював проголошення ЗУНР як «замах на східні кресли Польщі». Разом з тим, у дослідженні польсько–української війни залишається немало прогалин, особливо з погляду характеру відновленої Другої Речі Посполитої, її політичного розвитку і польсько–українських міжетнічних взаємин у міжвоєнний період. До сьогодні недостатньо з'ясована роль третіх сил, зокрема армії генерала Ю.Галлера, що була сформована, вишколена і озброєна у Франції й за рішенням Найвищої Ради країн Антанти виступила на боці Польщі, а також більшовицької Росії, війська якої вели воєнні дії проти

Армії УНР. Необхідно ґрунтовніше з'ясувати, чому Уряд ЗУНР та її військове керівництво не зуміли залучити до лав Галицької армії всі наявні у краї людські резерви і не домоглися повернення військовополонених галичан як з Італії, так і з російського полону. Досі не знайдено відповідь на питання, чому більшість вояків Армії УНР – вихідці з Галичини, насамперед у корпусі січових стрільців Є. Коновальця, не зголосилися до участі у бойових діях на боці ЗУНР. На часі підготовка спільних праць українських та польських істориків, присвячених цій драматичній сторінці українсько–польських взаємин.

Література

1. *Красівський О.* Східна Галичина і Польща в 1918 – 1923 рр.: Проблема взаємовідносин. – К.: УАДУ. – 1998.
2. *Литвин М.* Українсько–польська війна 1918 – 1919 рр. – Львів, 1998.
3. *Зубенко Б.* Польща і Україна: Польсько–українські відносини в минулому та сьогодні. – Львів, 1998.
4. *Зашильняк Л., Крикун М.* Історія Польщі. Від найдавніших часів до наших днів. – Львів, 2002.
5. *Україна–Польща – стратегічне партнерство на зламі тисячоліть.* Історія. Сьогодення. Майбутня перспектива. – К., 2001.
6. *Kozłowski M.* Między Sanem ta Zbruczem Walki o Lwów I Galię Wschodnią 1918–1919/ – Krakow, 1990.
7. *Дерев'яно І.* Українсько–польські відносини в 1919–1921 рр.// Україна і Польща в ХХ ст.: 2002.
8. *Голубко В., Гудь В.* Нелегка дорога до порозуміння. – Львів, 1997.
9. *Карпенко О.* З історії Західно–Української Народної Республіки. – Івано–Франківськ, 2006.
10. *Омелянович–Павленко М.* Спогади українського командарма. – К.: «Планета людей». – 2002.

Шумихина С.А. Новейшая историография причин, хода и последствий польско–украинской войны 1918–1919 годов

Анализируются работы историков, которые посвящены польско–украинской войне 1918–1919 годов, ее причин, хода и последствий. Выделяются вопросы, которые требуют дальнейших исследований.

Ключевые слова: историография, исследования, украинско–польские взаимоотношения.

Shumikhina, S.A. The contemporary historiography of the causes, course and aftermaths of Polish-Ukrainian War of 1918–1919

Analyses of works by historians dedicated to Polish-Ukrainian War of 1918–1919, its causes, course and aftermaths. A special emphasis is laid on issues requiring further investigation.

Key words: historiography, investigations, Ukrainian-Polish mutual relations.